

illis verbis censent datam Ecclesiæ potestatem ut infideles ad fidem compellat. Sed, si hoc intelligatur de infidelibus, qui nunquam fidem susceperunt, falsa est doctrina; quia in Ecclesia non est potestas compellendi eos ad fidem, per se loquendo; si vero intelligatur de infidelibus apostatis et inobedientibus Ecclesiæ, sic verum est esse in Ecclesia potestatem cogendi eos per pœnas ad fidem retinendam, et de illa intelligi hunc locum ab Augustino, sermone 33 de Verb. Dom., et libro secundo contra duas epistolas Gaudentii, capite 17, et in epistola 50, et habetur in cap. *Schismatici* 23, q. 6. Nihilominus tamen hæc expositio non est necessaria. Unde D. Gregorius, homil. 36 in Evangelia, intelligit ibi esse sermonem de quadam speciali vocatione et providentia Dei, qua suos electos laboribus et ærumnis temporalibus ita affligit, ut adversitatibus fracti, et quasi compulsi ad Dei amorem redeant. Nec dissimilis est aliorum expositio, qui intelligunt ibi esse sermonem de quadam vehementi vocatione interna, qua Deus solet quasi miraculose immutare corda; qualis fuit vocatio Latronis in cruce, vel vocatio Pauli. Ad quem modum videtur intelligi quod Ecclesia petit in quadam collecta, ut Deus nostras ad se compellat rebelles voluntates. Hæc enim compulsio non est nisi moralis quædam vehemens persuasio. Proprius tamen et litteralis sensus illius loci est, futuram fuisse in Ecclesia Christi magnam vim Evangelicæ prædicationis ad commovendos homines ad fidem, ut late et bene exponit Jansenius in Concord., c. 91. Quacumque vero ratione exponatur, constat compulsionem ibi metaphorice sumi, et non significare physicam determinationem, sed moralem inductionem, per aliquam interiorem vel exteriorem persuasionem.

Exponuntur canon quartus Concilii Arausiacani et alia testimonia Patrum.

11. Ad secundum argumentum ex Concilio Arausiano secundo, et aliis testimoniis Patrum, respondetur in illis omnibus principaliter damnari Semipelagianorum errorem, et contra illum definiri, Deum, ante omnia merita nostra, inchoare in nobis salutem, et omne benemerendi, aut condigne vel congrue petendi principium. Inchoat autem hoc in nobis Deus per suam vocationem, ut dixit Concilium Tridentinum, sess. 6, c. 5 et 6, et

per eandem vocationem facit ut velimus et faciamus, ut ex Augustino probatum est, c. 4 et 5, declarando gratiam excitantem et operantem. Facit autem ut velimus, non physice determinando, sed moraliter persuadendo, et bonum affectum inspirando, ut eisdem locis, et cap. etiam undecimo declaratum est; facit autem efficaciter, quando dat vocationem congruam, qualis superiori capite explicata est. Et tunc dicitur specialiter Deus non solum dare posse, sed etiam dare velle et operari; non quia excludat propriam hominis determinationem ad ipsum velle, sed quia talis vocatio ex intentione, et speciali providentia Dei datur, ut infallibiliter effectum volendi in homine consequatur; tum etiam quia talis vocatio secum habet infallibiliter conjunctam gratiam adjuvantem, ratione cujus dicitur etiam Deus principalis auctor nostri velle et operari. Propter quam causam sæpe Augustinus totum attribuit huic efficaci vocationi, maxime in sæpe citata quæstione secunda ad Simplicianum, et de Spiritu et littera, c. 34, et de Prædestinatione Sanctorum, c. 6 et sequent.

Et eadem ratione dixit, de Dono perseverantiæ, cap. 14, eis, quibus datum non est ut crederent, non esse datam congruam vocationem unde crederent. Quod non est intelligendum causaliter, ut aliqui male interpretantur, scilicet, ideo Deum non dedisse illis unde crederent, quia decreverat non dare illis ut crederent. Quod quam sit falsum et a mente Augustini alienum, constat ex his quæ Augustinus ad articulos sibi falso impositos, vel Prosper pro illo, respondit, quæ cum aliis supra, libro secundo, capite quarto et quinto adduximus. Intelligendum ergo est tantum illative; nam quibus non datur ut credant, certum est non dari congruam vocationem ad credendum; quanquam quod illa congrua non sit, neque efficax, non aliunde quam ex eorum voluntate proveniat; quod recte his verbis dixit Augustinus, lib. 83 Quæstionum, quæst. 68: *Ad illam cœnam, quam Dominus dicit in Evangelio præparatam, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, quia vocati venerunt, nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in libera voluntate.*

12. Canon ergo quartus Concilii Arausiacani aut male a dictis auctoribus intelligitur, aut

immerito ad præsentem causam adducitur. Nam, cum dicitur Deus non expectare voluntatem nostram, ut a peccato purgemur, duobus modis intelligi potest: primo, non expectare Deum peccatoris dispositionem, et liberam operationem, ut in eo inchoet justificationem per quam a peccato purgatur; et hic est sensus Concilii, ut statim ostendam; et in eo nihil ex illa definitione contra nostram sententiam sumitur, ut per se constat. Alter sensus est, Deum non expectare voluntatem nostram, ut libere consentientem, et se disponentem cum divino adjutorio, ut a peccato purgemur. Et in hoc solo sensu posset ille canon contra nos afferri. Hic autem sensus neque est neque esse potuit a Concilio intentus. Quod patet primo ex ratione Concilii: scilicet, quia is, qui dicit Deum expectare voluntatem nostram, ut a peccato purgemur, *contradicit Spiritui Sancto dicenti: Præparatur voluntas a Domino*; at qui dicit Deum expectare consensum liberum hominis, postquam illum excitavit et vocavit, non negat præparari voluntatem a Domino; ergo solus ille hoc negat, qui ante primam vocationem dicit Deum expectare voluntatem hominis, ut in eo justificationem inchoet. In hoc ergo sensu locutum est Concilium. Secundo, quia ille sensus est omnino falsus, nam expresse Scriptura dicit: *Ecce sto ad ostium et pulso* (in quo Deus non expectat); *si quis audierit vocem meam et aperuerit januam, intrabo ad illum* (hoc ergo Deus expectat). Atque hoc sensu dixit Ambrosius, serm. 19 in Psalm. 118, circa illa verba: *Prævenirent oculi mei ad te diluculo, etc.: Vult se præveniri sol justitiæ, et ut præveniat expectat*, non ut præveniat ante vocationem, sed ut præveniat per dispositionem, antequam ingrediatur ad inhabitandum hominem per justitiam. Unde subdit Ambrosius: *Audi quemadmodum expectet, et cupiat præveniri: dicit Angelo Pergami Ecclesiæ: Scribe, penitentiam age, etc.; et Angelo Laodicæ: Penitentiam age, ecce sto ad ostium et pulso, etc.* In quibus locis, constat vocationem Dei præcedere, et expectare nihilominus Deum dispositionem liberam hominis, antequam per gratiam illum inhabitet. Quod latius prosequitur idem Ambrosius, eodem sermone, circa illa verba: *Prope es tu, Domine.* Et concludit Deum omnibus præsto esse; et quod ad omnes non ingrediatur, culpam esse hominis non aperientis; et ideo propinquorem esse illis qui contrito sunt

corde. Et eodem sensu dixit Augustinus, d. q. 68: *Parum est velle, nisi Deus misereatur; sed Deus non miseretur, qui ad pacem vocat, nisi voluntas præcesserit; tamen, quia nec velle quisquam potest, nisi admonitus et vocatus, efficitur ut etiam ipsum velle Deus operetur in nobis.* Et ita seipsum idem Augustinus exposuit libro primo *Retract.*, c. 26.

Quantum distet hæc doctrina a Pelagiano errore.

13. Ad tertiam difficultatem, omnino falsum est, in sententia quam explicuimus, suspicionem ullam aut vestigium esse posse Semipelagianismi, aut reliquiarum Pelagii, ex lectione vel recordatione historiæ et doctrinæ Patrum, ex quibus evidenter constat quam longe distet totus error Pelagii et Semipelagianorum ab hac doctrina. Nam in sex primis capitibus hujus libri, declaravimus omnia principia quæ, de gratia Dei, sana et Catholica doctrina docet; et specialiter cap. secundo, exposuimus qualis fuerit error Pelagii et reliquiarum ejus; et in reliquo discursu totius libri, ostendimus omnia fidei dogmata commodissime et propriissime salvari, et applicari ad actus humanos supernaturales, juxta sententiam a nobis explicatam. Quid ergo in ea est in quo ad Semipelagianismum inclinet?

14. Præterea Augustinus, lib. de Gratia Christi, capite 47, quia Pelagius, in difficili quæstione de gratia et libero arbitrio, latebris se obscuritatis involvebat, et solis verbis delitescere satagebat, ideo tria distincte proponit, scilicet, possibilitatem, voluntatem et actionem; et subdit: *Si consenserit nobis non solum possibilitatem in homine, sed etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus et agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos, controversiæ relinquetur.* Ubi Augustinus sub adjutorio Dei, quod sit vera gratia, auxilium præveniens includit, quod antecedit omne meritum. Sicut e contrario, ut supra dixi, sub gratia vocationis solet adjuvantem comprehendere. Et signatim (quod ad præsens juvat) lib. 4 cont. duas epist. Pelag., c. 6: *Si sic intelligerent quod dictum est: Si volueritis, ut etiam ipsam bonam voluntatem ipsum præparare confiterentur, de quo scriptum est: Præparatur voluntas a Domino, tanquam Catholici uterentur hoc testimonio; et non solum hæresim re-*

rem Manichæorum vincerent, sed novam Pelagianorum contererent. Est autem a nobis evidenter ostensum, juxta nostram sententiam voluntatem humanam præparari a Domino per auxilium præveniens et omnino gratuitum, et juvari per auxilium subsequens, seu concomitans, eodem prorsus modo quo id ab Augustino explicatum est, et in prioribus et posterioribus Conciliis declaratum; non est ergo in hac opinione, nisi sana et Catholica doctrina, quæ neque liberum arbitrium negat, neque tantum ei tribuit ut sine gratia Dei valeat aliquid, sive ut ex malo convertatur in bonum, sive ut in bono perseveranter proficiat, sive ut ad bonum sempiternum perveniat, ubi jam non timeat ne deficiat, ut epist. 47 idem Augustinus dixit.

Respondetur ad argumenta sumpta ex Augustino.

15. Ad tertium ergo argumentum, recte ibi responsum est non derogari gratiæ attribuendo in suo genere voluntati determinationem liberam ad consensum, quia non tribuitur illi ut operanti per vires naturæ, sed ut præparatæ et adjutæ a Deo; et consequenter neque illi soli, neque principaliter tribuitur, sed ut cooperanti gratiæ Dei. Primum autem testimonium Augustini, quod de gratia adjuvante ibi adducitur, sinistre allegatur; quia Augustinus ibi non loquitur de bono proposito, quod a gratia adjuvante procedit, sed de illo quod Pelagiani dicebant gratiam antecedere, et esse meritum illius; quod asserebant per gratiam juvari, non ut haberetur, sed ut ad exitum seu effectum perduceretur. Et hunc esse sensum Augustini, patet ex verbis quæ, post illa in argumento allegata, subjungit, scilicet: *Sed intelligerent, et confiterentur, etiam ipsum bonum propositum, quod consequens adjuvat gratia, non esse potuisse in homine, si non præcederet gratia;* et apud Augustinum comperitissimum est, in uno motu voluntatis procedente a gratia posse esse aliquod meritum alterius gratiæ, ut constat epist. 106, et aliis locis citatis supra, capite secundo. Ad alium locum, de gratia præveniente, respondetur Augustinum, in illo loco de Prædest. Sanctorum, cap. 1, non explicare in quo errore versarentur fratres illi, de quibus ibidem ait plurimum a Pelagianorum errore discerni; si quid vero Pelagiani erroris in illis permanserat, illud fuit, quia opus bonum, quod inchoari et perfici gratia Dei dicebant, a fide, seu

initio fidei separabant; et hoc fidei initium in aliquo alio voluntatis proposito ponebant; quod soli libero arbitrio tribuebant. Hoc autem ita esse, ex eo facile colligi potest, quod statim, cap. 2 illius libri, Augustinus incipit hunc errorem damnare, et ostendere non tantum fidei augmentum, sed etiam initium esse donum gratiæ, et non dari ex meritis. Et apertissime id declaravit Hilarius, in epistola ad Augustinum, quæ habetur ante librum de Prædestinat. Sanctorum, cujus occasione Augustinus illum librum scripsit, in qua de eisdem fratribus sic inquit: *Sed id conveniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum prostratis, et nunquam suis viribus surrecturis, annuntiatur obtinendæ salutis occasio, eo merito quo voluerint et crediderint a suo morbo se posse sanari, et ipsius fidei augmentum et totius sanitatis suæ consequantur effectum. Cæterum ad nullum opus, vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt. Neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita et supplici voluntate unumquemque a grotum velle sanari.* Hanc ergo voluntatem suæ curationis vel sanitatis, illi asserebant esse a libero arbitrio suo, et in ea constituebant meritum aliquod primi doni gratiæ, per quod fides inchoatur. Quod si interdem voluntatem illam gratiæ ascribebant, æquivoce utebantur illa voce ad occultandum errorem, ipsum liberum arbitrium gratiam appellando, quia est beneficium per creationem gratis collatum, ut colligitur ex epistola Prosperi ad Augustinum, quæ ibidem habetur ante epistolam Hilarii.

Propter primam et secundam confirmationem hujus argumenti, quidam attribuunt Augustino, quod in hominibus lapsis requirat specialem modum gratiæ determinantis eorum voluntates ad actus supernaturales, ex se et absque ordine ad præscientiam conditionatam, quam gratiam, in Angelis vel hominibus ante lapsum, non postulet ad supernaturales operationes. Sed hæc sententia et nulla ratione fundari potest, et aperte falsa est, et immerito Augustino tribuitur; primum patet, quia si illa gratia determinans requiritur ob generalem modum concurrendi causæ primæ, hic ejusdem rationis est in hominibus ante et post lapsum, atque etiam in Angelis; si vero ponitur ob libertatis indifferentiam postulantiem determinationem ad aliud, eadem etiam est in eisdem personis; si vero ponitur ob improportionem inter naturam

nostræ voluntatis et actus gratiæ, hæc etiam est eadem, quia intrinsece vires naturales voluntatis integræ manent in homine post lapsum. Solum ergo superest differentia in statu culpæ, et in defectibus qui ad illam consequuntur, ut maxime sunt ignorantia, pugna carnis et appetitus; propter hæc vero non est necessaria in homine lapsio illa determinatio, quia, non obstantibus illis defectibus, voluntas manet libera, ut a Deo illuminata, inspirata et adjuta possit pietatis opera perficere. Secundum probatur, quia omnia quæ in superioribus adduximus, probant etiam in homine lapsio non posse requiri talem prædeterminationem; quia alias neque illi, quibus daretur, libere operarentur, neque illi quibus non daretur haberent sufficientem gratiam, et consequenter non libere omitterent. Quod si fortasse dicant illam determinationem non esse necessariam homini lapsio ad operandum, nihilominus tamen dari a Deo hominibus in hoc statu constitutis, quando eos vult efficaciter salvare, hoc imprimis non est consentaneum Augustino, qui eam gratiam, qua Deus facit ut velimus, semper ponit ut necessariam ad actualem operationem, ut constat ex locis citatis in capite superiori, et in capite etiam undecimo, et deinde non declarat quomodo illi, quibus datur talis determinatio, libere operentur, aut cur illi, quibus non datur, sine illa non operentur et salventur, saltem aliquando, quandoquidem necessaria non est.

16. *Falso imponitur Augustino hæc sententia.* — Atque hinc facile constat quod tertio propositum est, immerito talem sententiam Augustino tribui, cum in eo expresse non inveniatur. Et declaratur præterea; nam ex sententia Augustini gratia adjuvans necessaria fuit Angelis et hominibus ante lapsum, ad bene operandum in ordine ad salutem æternam, ut expresse docet in eodem libro primo de Corrept. et grat., cap. 41, quo fit ut etiam fuerit illis necessaria gratia excitans, quæ ad illam supponitur; sed hæc tantum duplex gratia est necessaria hominibus lapsis ad bene operandum, ut ex sententia Augustini Concilia omnia declararunt; ergo sine causa attribuitur Augustino illa specialis determinatio in hominibus lapsis. Neque in locis illis, quæ citantur, illa est mens aut intentio Augustini; nam ibi non agit de gratia efficaci et necessaria ad singulos actus bonos, sed de dono perseverantiæ. In quo, quantum ad angelos spectat, hanc videtur differentiam constituere,

quia illi non indiguerunt speciali perseverantiæ dono, sed tantum illa gratia qua indiguerunt ad perfectam conversionem liberam et plene deliberatam; nam per illam ita sunt statim in bono confirmati, ut præmium ejus et inamissibilem rectitudinem statim acceperint. Sic enim intelligenda sunt illa verba Augustini, dict. cap. 10 de Corrept. et grat.: *Cæteri autem (scilicet sancti Angeli) per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.* Nam quod ait, *per ipsum liberum arbitrium* non excludit gratiæ auxilium, ut certum est, et idem Augustinus inferius declarat. Unde, si hoc generatim et absolute sumatur, non est proprium angelorum; nam homines, etiam quando in veritate stant, per liberum arbitrium stant, non solum, sed gratia adjutum; tamen hoc est proprium angelorum, quod per unum (ut sic dicam) plenum usum suæ libertatis in bono firmantur, ita ut amplius cadere non possint, et de hac sua stabilitate statim per æternam beatitudinem certi fiant. Quod vero spectat ad homines ante et post lapsum, duplex differentia ab Augustino intenditur. Prior est, quod homines, post lapsum, indigent gratia reparatrice, qua prius non indigebant; posterior est, quod in statu naturæ lapsæ potentiori gratia indiget homo ad salutem consequendam, et ad perseverandum in bono; quam ante lapsum, propter carnis pugnam, et alias difficultates hujus status proprias. Ex quibus provenit ut homo, in statu innocentiae, posset per commune auxilium gratiæ in justitia accepta perseverare si velit; post naturæ autem lapsum præter justitiam reparatam et commune auxilium ejus, necessaria sit specialis Dei protectio et gubernatio ad perseverandum in bono. Hæc autem protectio non fit per determinationes voluntatis humanæ repugnantes libertati ejus, sed per internam vocationem, et inspirationem ex speciali Dei amore et proposito manantem, et ita satisfactum est primæ confirmationi.

17. Ad secundam vero confirmationem, respondemus primo hoc genus gratiæ et vocationis efficaciæ non consistere tantum in doctrina; quia non fit tantum per propositionem objecti, sed etiam per interiorem illuminationem ex parte intellectus, et per affectiones aliquas et motiones ex parte voluntatis, quæ, prout dantur a Deo ex proposito et ex præscientia, qua novit quomodo congruant voluntati, quam Deus convertere seu sanare

decrevit, semper et infallibiliter habent conjunctum internum auxilium adjuvans, quo ipsamet interior voluntatis mutatio efficitur non sine ipsa, ut declaravimus. Deinde dicitur, juxta phrasim Augustini, interdum totam hanc internam vocationem nomine doctrinæ comprehendi, juxta illa verba Christi, Joann. 6: *Si quis audit a Patre, et didicit, venit ad me*, et quæ circa illa diximus supra, c. 11. Atque hoc est quod Augustinus ait, lib. 1 de Gratia Christi, cap. 14: *Hæc gratia, si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius et interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere*, etc. Et hoc ipsum intendit, cap. 24, cum ait: *Intueantur, atque fateantur non lege atque doctrina sonante forinsecus, sed interna, atque occulta, mirabili, ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*. Hæc enim Dei potestas non in eo consistit quod voluntates hominum prædeterminet omnino ante consensum liberum; sed in hoc quod interius eas allicit, et mirabili ac sapientissimo modo ita illas inducit prout expedire præscivit, ut infallibiliter consentiant, et efficiant quod ipse decrevit secundum propositum gratiæ suæ.

18. *Voluntatem concurrere ad actus supernaturales ut partialem causam, nonnulli opinantur*. — Ad ultimam rationem. Propter illam multi doctores Catholici censent voluntatem humanam concurrere ad actus supernaturales, ut causam in suo ordine principalem, non quidem primam, sed secundam; neque in eo ordine integram, sed partialem et minorem vim habentem; nam principalem virtutem etiam in ratione causæ proximæ ab auxilio gratiæ esse concedunt. Dicunt tamen necessarium esse, ut voluntas ex se habeat aliquam vim proportionatam his actibus, saltem partialiter; tum propter rationem factam, ut possit in suo genere inchoare actionem et determinationem; tum etiam quia non intelligunt actum vitalem et liberum posse esse ab aliqua facultate, nisi ut a principio principali in suo ordine. Nec in hoc putant se quidquam favere Pelagio, quia dicunt hanc virtutem talem esse, ut sine gratia Dei excitante et adjuvante, non possit talem actum efficere, et hoc satis est ad omnino vitandum errorem Pelagii, ut nuper diximus. Imo existimant hoc ipsum esse quod Augustinus dixit in illa vulgata sententia, de Præd. Sanct., cap. 5: *Posse habere fidem, naturæ est hominum; habere autem, gratiæ est fidelium*. Atque hæc

sententia non est digna aliqua censura, sed suam habet probabilitatem. Videatur Driedo, de Concord. lib. arb., tract. 4, c. 2, part. 3; Ruar., art. 7; Bellarm., lib. sexto de Grat. et libero arbitrio, capite decimo quinto.

19. *Horum doctorum loquendi modus rejicitur*. — Nihilominus tamen (quamvis fortasse quæstio sit de modo loquendi) censeo voluntatem non concurrere ad actus supernaturales, ut principium principale, quantum ad illum influxum quem præbet per suam entitatem; tum quia, cum actus sit supernaturalis quoad substantiam, et totam entitatem suam, non potest voluntas, quæ est potentia inferioris ordinis, habere virtutem aliquam connaturalem, quæ natura sua sit effectrix talis actus, nec ut causa totalis, neque ut partialis; tum etiam quia, si voluntas ex se haberet talem activitatem naturalem, haberet etiam connectionem cum ordine gratiæ quodammodo connaturalem, vel ratione suæ naturæ sibi debitam; quia omnis virtus naturalis activa, etiam si inchoata sit, postulat ab auctore naturæ concursum et complementum proportionatum ut operari possit. Atque ita fit ut gratia non omnino sit gratia, si est aliquo modo debita. Deinde, ut alias rationes omitam (de quibus alio loco dixi), voluntas in his actibus non operatur, nisi ut elevata ad superiorem ordinem operationum et effectuum, qui nullo modo ei debentur ex natura sua, neque etiam concursus ad tales actiones præstandas; quotiescumque autem creatura sic operatur, agit ut instrumentum Dei, et quamvis per suam entitatem agat, non tamen ex vi naturali, sed ex obedientiali, sicut elevatur intellectus creatus ad videndum Deum.

20. *Respondetur ad rationes pro illa sententia adductas*. — Neque hic modus agendi repugnat respectu actus vitalis, quia unquamque facultatem Deus elevare potest, modo illi accommodato. Atque ita elevat potentiam vitalem ad efficiendum actum sibi immanentem, et tanquam principium intrinsecum ejus, quod satis est ad rationem actus vitalis, sive talis potentia influat ex naturali vi, sive ex obedientiali, et ut instrumentum.

21. Atque eadem ratione non obstat hic modus effectiois actui libero; nam ad actum liberum duo tantum necessaria sunt. Primum est potestas intrinseca agendi; secundum est potestas non agendi; hoc posterius convenit voluntati ex se, etiam respectu supernaturalium actuum; et quoad hanc partem dici potest libertas actus esse ab illa, ut a causa

principali, quia potestas non agendi, a qua actus denominatur liber quoad hanc partem, convenit voluntati ex se et propria virtute; et ita si careat actu, hæc carentia illi principaliter tribuitur. At verò quoad aliam partem, scilicet, potestatem agendi, sufficit ad libertatem, quod voluntas talem potestatem habeat, quæ sufficiat ad vitaliter eliciendum suum actum, sive hoc possit ex se, sive per amicos, seu ut organum liberum divinæ gratiæ. Atque ita tandem constat quomodo, licet voluntas in his actibus supernaturalibus operetur ut instrumentum liberum Dei, nihilominus non indigeat præmotione vel prædeterminatione; quia, nimirum, ita elevatur ad agendum, ut integra illi maneat potestas ad non agendum; et in hoc tantum consistit, quod ipsum arbitrium jam excitatum et motum a Deo inchoet in suo ordine consensum suum, divinæ gratiæ cooperando. Præsertim quia jam libro primo ostendimus non esse de ratione instrumenti, quod agat ex præmotione aliqua in ipso recepta. Atque hoc modo concedunt voluntatem esse instrumentum liberum in operibus gratiæ, Gregorius, in 2, distinct. 28, quæst. 1, ad 12, et ibidem Capreolus, quæst. 1, artic. 3, ad 12.

CAPUT XVI.

SOLVITUR ALIA OBJECTIO, EJUSQUE OCCASIONE DECLARATUR, QUOMODO DEUS SUA SOLA VOLUNTATE ELIGAT HOMINES AD GLORIAM, VEL PRÆFINIAT SUPERNATURALES ACTUS.

1. *Quo fundamento, ex electione ad gloriam ante prævisa merita, humanorum actuum prædeterminatio colligatur*. — Unum ex principis fundamentis oppositæ sententiæ sumptum videtur ex communi doctrina quam divus Thomas et Theologi docuerunt, de electione prædestinatorum ad gloriam, in certo numero et gradu seu ordine sanctitatis, ex sola Dei voluntate, ante omnia hominum bona vel mala merita prævisa. Nam hinc colligunt auctores dictæ sententiæ, ante præscientiam etiam meritum prædefinisse Deum omnia media, et consequenter omnes actus liberos et supernaturales, per quos electi ad consecutionem gloriæ perducuntur: nam electio mediorum est consentanea intentioni finis, et ad illam necessario consequitur, si media necessaria sint. Et hoc significavit Paulus ad Rom. 8, cum dixit: *Quos prædestinavit, hos et vocavit*, etc. Et ita in Scriptura sæpe significatur, hæc

media salutis in prædestinatis esse efficacissima et infallibilia, eo quod orta sint ex divina electione, ut Joan. 10: *Nemo rapiet eas de manu mea*; loquitur Christus Dominus de suis ovibus, id est, de prædestinatis, de quibus etiam 1 Joan. 2, dicitur: *Non erant ex nobis, nam, si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum*. Hinc etiam Actor. 13 dicitur: *Crediderunt quotquot præordinati erant in vitam æternam*. Et similia sunt frequentia loca in Scripturis, in quibus significatur, ita Deum providisse suis electis et prædestinatis, ut infallibiliter salutem assequantur. Propter quod dixit Christus, Matth. 24: *Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro; sed propter electos breviantur dies illi*, scilicet, ut infallibiliter salventur. Hæc etiam ratione dixit Augustinus, lib. de Corrept. et grat., c. 14: *Volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium, sic enim velle aut nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem*.

2. In hac objectionem duo puncta tanguntur, quæ hic expedienda sunt, non ut expresse tractentur, id enim fusioem postuleret disputationem; sed solum quantum necesse fuerit, ut constet doctrinam de physica prædeterminatione liberi arbitrii, nulla ratione necessariam esse ad salvanda omnia, quæ de prædestinatione electorum Patres et Theologi docuerunt.

3. *Quo fundamento nitantur qui electionem ad gloriam dicunt fieri post prævisa merita*. — Primum ergo punctum est de electione hominum qui salvantur, an fuerint a Deo ab æterno electi ad gloriam ante prævisionem meritum, necne? Quidam enim Theologi negant Deum elegisse efficaciter aliquem hominem ad gloriam, ante prævisa uniuscujusque merita et perseverantiam in illis usque ad mortem; quoniam alias nec reliqui non electi salvari possent, nec sic electi condemnari. Unde, si hæc electio est omnino antecedens usum liberi arbitrii seu præscientiam ejus, tolleretur hominum libertatem in obtinenda vel amittenda æterna salute. Videtur autem hæc sententia imprimis consentanea antiquis Patribus, ut patet ex Hieronymo, ad Rom. 8 et 9, ad Galat. 4, et Malach. 4, et in epistol. ad Hedibiam, q. 10; ex Ambrosio, ad Rom. 8: *Quos præscivit (ait) futuros sibi devotos, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda*; et similia sæpe repetit c. 9, ubi etiam Chrysostomus, hom. 16, et hom. 2 in epist. ad